

James, Petra; Fišer, Zbyněk

Mrtvomat je čtení pro fajnšmekry : o Bohumilu Hrabalovi s Petrou James

Bohemica litteraria. 2014, vol. 17, iss. 2, pp. 143-145

ISSN 1213-2144 (print); ISSN 2336-4394 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/132914>

Access Date: 17. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

rozovor

Mrtvomat je čtení pro fajšmekry

O Bohumilu Hrabalovi s Petrou James

Titul Vaší práce o Bohumilu Hrabalovi Nůžkami a arabigumou sestavit zraňující svět¹ je inspirován citací z Hrabalova textu „Labuť avonská: collage – Una res multis mundis“ z roku 1989 věnovaný Jiřímu Kolářovi k jeho 75. narozeninám. Co je podle Vás nejpřínosnějším aspektem Vaší monografie věnované B. Hrabalovi a jeho vazbám na evropskou literaturu?

Na práci o Hrabalovi bylo pro mě nejzajímavější zkoumání širších souvislostí s evropskou literaturou. Hlavním tématem práce byla avantgardní východiska Hrabalovy tvorby, téma, které již jistě bylo mnohými zpracované. Specifikou mé studie je nicméně srovnávací studie avantgardních impulzů v poválečném Československu a v západní Evropě po druhé světové válce. Pokusila jsem se ukázat, jak rozdílná geopolitická situace ovlivnila recepci avantgardy. Základní rozdíl podle mě spočívá v odlišném vztahu vůči utopickému rozměru avantgardy, zejména její revoluční dimenzi. Další rozdíl vidím v chápání funkce umění – tam, kde západní neoavantgardní umělci po druhé světové válce i nadále důvěřují v konkrétní revoluční potenciál umění, čeští „postavantgardní“ umělci (ke kterým řadím i Hrabala v 50. letech 20. století) posunují roli umění spíše do roviny existenciální. Z tohoto důvodu používám dva rozdílné termíny – neoavantgarda a postavantgarda. Jsem si samozřejmě vědoma potenciálních negativních konotací, které zvláště termín neoavantgarda obklopují (zejména vzhledem k pracím Petera Bürgera a Hala Fostera), ale ve své práci tuto definici podrobněji vysvětluji a upřesňuji také způsob, jakým ji využívám.

1) Bohumil Hrabal: *Composer un monde blessant à coups de ciseaux et de gomme arabique*. Paris: Classiques Garnier, 2012 (462 stran).

Tímto směrem pokračuji i ve svém současném bádání a v dalších projektech, mimo jiné v kolektivní práci věnované evropské recepci Beat Generation.² Rozdílly a paralely v recepci v takových zemích, jako je Československo, Polsko, Španělsko, Řecko, Finsko či Island, znovu potvrzují inspirativní charakter srovnávacích studií, které se snaží mapovat transfery a posuny, ke kterým dochází při apropriaci avantgardních impulzů v různých geopolitických kontextech.

Překládá a čte se ve Francii a vůbec ve frankofonním světě Hrabal?

Většina Hrabalových textů je do francouzštiny dnes přeložená. Hrabal měl ve Francii rozhodně štěstí na své překladaatele, ať už zmíníme Claudii Ancelot, Marianne Cannavaggio, Xaviera Galmiche nebo Jeana-Gasparda Páleníčka. (Já sama jsem k nim skromně přidala překlad zajímavého Hrabalova literárního experimentu z roku 1949 nesoucího název *Mrtvomat*.) Frankofonní čtenář má tedy k dispozici kvalitní překlady Hrabalových knih. Otázkou ovšem zůstává, kdo jsou skuteční francouzští (nebo frankofonní) čtenáři Hrabala. Česká literatura je i mezi kultivovanými čtenáři ve Francii a Belgii relativně málo známá. Hrabal tak podle mého názoru zůstává v tomto prostředí čtivem pro zasvěcené a pro fajnšmekry. Souvisí to jistě i s tím, že lidé čtou obecně méně a literatura má čím dál větší konkurenci v podobně nejrůznějších kulturních médiích. Ale to už se dostáváme k jiné problematice.

Má frankofonní literatura něco obdobného?

Myslím, že Hrabalovým problémem ve Francii je i to, že vychází z estetické tradice, která je té francouzské dosti vzdálená. Hrabalova „barokní“ poetika má jistě větší šanci na úspěch například v Itálii než v klasicistní normou prodchnuté Francii. Stejně tak je jasné, že rozdílnost kulturní a historické zkušenosti hraje svou roli. Rozhodně nemůžeme srovnávat situaci ve Francii s úspěšností a popularitou Hrabalova díla například v Polsku. Kdybych měla zmínit francouzsky píšícího autora, který mi svou poetikou alespoň částečně hrabalovský svět připomíná, byl by to jistě Michel Tremblay (narozen v roce 1942) z kanadského Québecu. Mám tady na mysli jeho románový cyklus věnovaný postavičkám z frankofonní proletářské čtvrti Plateau Mont-Royal v Montrealu, z nichž zmiňme alespoň první z nich *La Grosse femme d'à côté est enceinte* (*Ta tlustá ženská*

2) Tato publikace by měla vyjít v roce 2015 v nakladatelství Rodopi a na její ediční přípravě se Petra James spolupodílí s Dorotou Walczak ze Svobodné univerzity v Bruselu a s Harri Veivo z univerzity Paris 3 - Sorbonne Nouvelle.

od vedle je těhotná, 1978). Fakt, že se jedná o autora, který ve svých textech používá perspektivu outsidera, jistě není náhodou.

V čem pro vás spočívají zajímavé impulsy hrabalovského bádání do budoucnosti?

Bohumil Hrabal je jedním z nejkomentovanějších českých autorů – jen málokterý český spisovatel se může pyšnit tolika monografiemi a množstvím sborníků a studií, které jsou jeho dílu věnované. Jak ukázala poslední hrabalovská konference, český kontext Hrabalovy tvorby je už velmi dobře zmapovaný. Kolegové z Památníku národního písemnictví objevili v hrabalovském archivu ještě několik ineditních básní, ale velká ediční překvapení už nás určitě nečekají. Hrabalovská výstava organizovaná PNL ve výstavních prostorách Letohrádku Hvězda a s ní spojená publikace odhaluje některé zajímavé autobiografické detaily, které byly až dosud málo známé i specialistům, zejména z období mezi lety 1945–1948. V tomto směru je jistě možné odkrýt další méně známé detaily a podrobnosti.

Pro mě ale do budoucna zůstává pro hrabalovské bádání nejzajímavější prohloubení komparatistických studií, které podrobněji odhalí paralely s dalšími kulturními okruhy. A nejde tu jen o Hrabala, ale o obecnější úvahy o transferech avantgardního dědictví ve specifických geopolitických kontextech ve druhé polovině 20. století.

Děkuji za rozhovor.

Otázky kladl Zbyněk Fišer

Petra James je vedoucí bohemistické sekce a ředitelka Centra českých studií na Svobodné univerzitě v Bruselu

Mgr. Petra James-Křivánková, Ph.D., Faculté de Philosophie et Lettres, Université Libre de Bruxelles, Belgium

